

(Политика, 6.1.2010)

„Само једноставан живот са мање добара може бити пресудан одговор на актуелну економску кризу која данас унесређује велики број наших верника, али и много наше најсиромашније браће и сестре са којима се, како што пише у Јеванђељу по Матеју, Христос поистовећивао”, поручује васељенски патријарх Вартоломеј Први у ексклузивном божићним интервјуу за „Политику”.

Први међу једнаким православним поглаварима, 270. наследник на трону Цариградске патријаршије, коју је основао свети апостол Андреј Првозвани, патријарх Вартоломеј преноси очинске и патријарашке молитве за истински благословене празнике и мирну Нову годину.

Цариградски патријарх говори о изазовима светске економске, али и еколошке кризе, о избору новог патријарха СПЦ, припремама за сазивање Осмог васељенског сабора, деликатним односима са Римокатоличком црквом...

Ваша свесветости, добро познајете душу српског народа. Шта можете да поручите православним верницима у нашој земљи у ове радосне дане рођења Исуса Христа?

– Порука рођења Исуса Христа је порука мира и наде. Више од тога, уверење „И Логос постаде тијело и настани се међу нама” (Јов 1,14) порука је радости. Јеванђеље по светом Матеју почиње радосним уверавањем „С нама Бог” (Мат 1,23) и завршава се истим обећањем „ја сам са вама у све дане до свршетка вијека” (Мат 28,20). Нажалост, склони смо да заборавимо ова спаситељева обећања у временима кризе и несигурности. А управо у такво време Христос се родио међу нама. Пресудно је да ово имамо на уму у тешким тренуцима, како у нашим животима, тако и глобално. Усрдно се молимо да рођење нашег спаситеља донесе утеху целом Божјем свету у години која долази.

Српска православна црква 22. јануара бира новог патријарха. Једни мисле да СПЦ

са новим поглаваром треба да настави путем којим је водио патријарх Павле, други да српска црква треба да се модернизује како би одговорила изазовима времена? Шта ви очекујете од новог српског патријарха?

– Православна црква је одувек била у тензији између прошлости и садашњости. Наша традиција је жива, она своју мудрост и увиде црпи од светих отаца Цркве и њихова учења и принципе повезује са реалношћу савременог света. Тако да за Цркву то није питање избора једног или другог пута. Већ је увек питање равнотеже и расуђивања.

Уверени смо да ће будући патријарх српске цркве познавати дубину ваше историјске и црквене традиције, а истовремено и поштовати потребе живота заједнице у савременом свету. Темељни квалитети савременог црквеног вође, такође, укључују осетљивост за међуправославне односе како би се сачувало драгоцено, премда, деликатно јединство Православне цркве широм света.

Како православље или „Непроменљива вера за менајући свет”, како је гласило ваше предавање одржано у Вашингтону током недавне посете САД, може данас да помогне у решавању светске кризе?

– Током предавања на Универзитету Џорџтаун рекли смо да су напетости у православном свету између прошлости и садашњости креативне. Мада је наша вера стара 2000 година, наше размишљање није. Хришћанство је рођено као револуционарна вера и ми смо је као такву сачували. Другим речима, парадоксално, успели смо да не променимо веру која је у својој бити посвећена променама.

Ово значи да морамо стално и снажно да подсећамо људе, на супрот томе шта нам свет упорно понавља, да нас Бог учи да будемо задовољни оним што имамо и да то делимо са нашим ближњима, посебно са сиромашнима и тако одолевамо искушењима охолости и похлепе.

Ово су основни принципи врлина по Светом писму и искуству светитеља. Али, ипак ми смо некако склони да их лако одбацимо као старомодне и сентименталне.

После заједничког сусрета поглавара помесних православних цркава у Цариграду, у октобру 2008. године, као да су напетости у православном свету попустиле?

– На позив Васељенске патријаршије у октобру 2008, години Светог апостола Павла, одржан је сусрет поглавара и представника православних аутокефалних цркава, и тај скуп је био потврда нашег доктринарног јединства и братске љубави као православних вођа. Патријарха Павла је на овом сабору представљао митрополит црногорско-приморски Амфилохије. На том изванредном скупу изразили смо свест о озбиљности проблема са којим се суочава православно јединство широм света. Заједничком Божанском литургијом потврдили смо непоколебљиву обавезу да сачувамо јединство Православне цркве у вери светих отаца. Затим показали смо да се одано придржавамо светих канона у управљању црквом и да у духу љубави и мира разрешавамо проблеме који се с времена на време појављују у нашим односима.

Али и више од тога изразили смо нашу жељу за брзим исцељењем сваке канонске аномалије која се појавила због историјских околности и пастирских потреба у такозваној православној дијаспори са изгледима да се превазиђе сваки могући спољашњи утицај који је стран православној еклисиологији.

Скуп у Цариграду дао је нови замах припремама за сазивање Свеправославног сабора. Какви су изгледи да у блиској будућности буде сазван Осми васељенски сабор?

– Предложили смо да Васељенска патријаршија сазове свеправославне консултације током 2009. године на којима би се размотриле теме које би уједно биле и наставак припрема за сазивање светог и великог свеправославног сабора. У току прошле године у Женеви су одржана два таква састанка, у јуну и децембру, на којима су учествовали представници свих аутокефалних цркава. Дакле, имамо веома добар разлог да будемо оптимисти у погледу сазивања великог сабора. На тим састанцима били смо сведоци бриге због тог питања и позитивног одговора аутокефалних цркава. Преостаје нам само да видимо и примену у пракси донетих одлука за које имамо добар разлог да сматрамо како су оптимистичне.

На путу до поновног успостављања јединства Православне и Католичке цркве још је дуг пут са многим препрекама не само еклисиолошким већ догматским и доктринарним. Поједини православни теолози највећи проблем виде у дефинисању

положаја папе – римског бискупа о чему се интензивно разговара у оквиру Међународне православно – католичке комисије. Какво је ваше мишљење о томе?

– Свакако да има бројних препрека које се морају превазићи пре него што се постигне јединство између Римокатоличке и Православне цркве. Упркос томе наша је обавеза, али и Божја заповест, да тежимо јединству кроз отворен и искрен дијалог. Због тога је Васељенска патријаршија и историјски у првом реду такве теолошке дискусије. Не сматрамо да је пуноћа истине како смо ми повлашћени и да се задовољимо да будемо препрека таквом разговору. Напротив, такав теолошки дијалог је дужност за све православне хришћане. У таквом дијалогу ми ћемо препознати заједничке елементе у нашој традицији, само ако рашчистимо разлике у нашим доктринама.

Несумњиво, један од најозбиљнијих проблема између Римокатоличке и Православне цркве је примат папе који је вековима стварао бројне напетости. Папски примат остаје предмет озбиљних теолошких расправа, као што је био на недавном састанку Међународне комисије за теолошки дијалог између Православне и Католичке цркве који се одржао на Кипру. Међутим, једини могући начин да се начини помак у разрешавању ове болне теме јесте искрен и отворен дијалог који би се усредсредило на теолошку основу папског примата како су га тумачили свети оци. За нас православне дијалог и колегијалност је од примарног и пресудног значаја.

Због вашег дугогодишњег залагана на заштити човекове околине називају вас и „зеленим патријархом”. Да ли сте задовољни договором на Конференцији о климатским променама у Копенхагену или мислите да су светски лидери могли и више да постигну?

– У више од две деценије служења постали смо свесни да је неопходно ценити једну од највреднијих лекција која се могла научити од еколошке кризе, а није политичка импликација нити лична последица. Ова криза нас подсећа на везу коју смо ми изгледа заборавили између раније неповезаних подручја живота. Природа нас уједињује на начин који надилази све религијске и филозофске разлике. Парадоксално, што више уништавамо нашу животну средину, она нам све више доказује како смо сви ми повезани. Много се очекивало од Конференције о климатским променама УН у Копенхагену. Свакако, Копенхаген је само почетак дугог процеса за појединце, заједнице и народе широм света.

Пресудно је да почнемо да се бринемо о планети на којој живимо на начин за који никада раније нисмо мислили да ће бити потребан. Реч је о нечем више него што је само брига и нега. Као верујући православни хришћанин, наследник традиције светих пустињских отаца и мајки, желео бих да нагласим важност аскетизма као жртве. Морамо сви да се жртвујемо ако хоћемо да сачувамо Земљу. Нажалост, људи обично жртвовање доживљавају као губитак или предају. А, ипак, корен ове речи има мање везе са „бити без нечега”, а више са „учинити нешто светим”. Као што загађење има дубоко духовно значење, повезано са уништењем творевине када је она одвојена од свог творца, тако је и жртва неопходан коректив да би се човечанство спасло од експлоатације и себичних прохтева.

Када се ми жртвујемо, чинимо свет светим, препознајући га као дар дат одозго на корист целокупном човечанству. Жртвовање је у крајњој линији израз захвалности за оно што имамо и скромности за оно што морамо да делимо.

И поред многих апела још увек живимо у свету пуном сукоба и неправде. Да ли су моћни и богати спремни да данас чују „тихи глас” Јеванђеља?

– У напору да сачувамо животну средину лако превиђамо бригу за најсиромашније. Није реч о неким „другим богатим људима” које ми морамо да прозивамо. Морамо прво себе да преиспитамо и оно што имамо да понудимо другим људима. Да парафразирам параболу Господа о Добром Самарићанину, ако се свако од нас не поистовети са Добрим Самарићанином онда се ми понашамо као друмски разбојник у тој библијској причи. Морамо себи самима да поставимо озбиљна питања: како се бринемо за друге људе, али и какав живот водимо и какве навике имамо. Чег смо спремни да се одрекнемо како бисмо научили да делимо? Када ћемо научити да кажемо: „Доста!” Како можемо да преусмеримо нашу пажњу с онога што ми желимо ка ономе што је нашим ближњима потребно.

Истина је да смо некако склони да заборавимо сиромаштво и патњу других. И зато морамо да откријемо какав је наш поглед на свет и не смемо у њему остати заробљени. Требало би да будемо пријемчиви за целовиту визију. Трагично, али изгледа да смо ухваћени у замку себичног живота и због тога непрестано игноришемо ограничења саме природе са којом се није могуће свађати, али ни правити нагодбе. Морамо поново да научимо да смо сви на свету заправо повезани. Зато што ће нам на крају бити суђено истом оном благошћу коју смо показали према другим бићима и природи.

Србија је била искрено дирнута вашим говором на сахрани Његове светости патријарха Павла. По чему ви памтите блаженопочившег првојерарха српске цркве?

– Живот блаженопочившег патријарха Павла налик је свећи која светли у тами и испуњава светлошћу све око себе. То је тиха, скромна и надахњујућа светлост. Присуство блаженопочившег патријарха Павла у црквеном сабрању било је за пример у временима кризе и конфликта, када је једино милост Божја могла показати излаз из ћорсокака. Његово држање подсећа сав црквени клир – од монаха, преко ђакона и свештеника до епископа – да је скрушена молитва суштина нашег служења у „винограду господњем”. Многи од нас могу научити од блаженопочившег патријарха, како би свети Игнатије Антиохијски рекао, да свака искрена реч долази из дубоке тишине . Зато смо убеђени да он наставља да се моли у присуству анђела божјих на небу, истих оних анђела који су у Витлејемској пећини пре 2000 година објавили „на земљи мир, међу људима добра воља”. (Јеванђеље по Луки 2,14)

Да ли Васељенска патријаршија као „мајка црква” може помоћи да се ускоро превазиђе болан раскол са канонски непризнатом Македонском црквом?

– Васељенска патријаршија није равнодушна поводом овог проблема који је и озбиљна брига целог православља. Покушавамо да помогнемо у проналажењу решења, иако то решење још није успешно. И даље ћемо бити заинтересовани да се проблем реши и зато треба да наставимо да се молимо. Верујемо да је дијалог са добром намером најбоље средство и једини начин да се дође до коначног решења.

(Разговор водио Миленко Пешић)